

Nr 110.

Ankom till riksdagens kansli den 14 april 1939 kl. 11,30 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldigheten beträffande till styrelsen för kommunala mellanskolan i Göteborg oriktigt utbetalta statsbidrag.

(2:a avd.)

I en den 10 februari 1939 dagtecknad proposition (nr 85) har Kungl. Maj:t, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva att återbetalningsskyldigheten beträffande i nämnda statsrådsprotokoll omförmälda, till styrelsen för kommunala mellanskolan i Göteborg oriktigt utbetalta statsbidrag å tillhopa 15,578 kronor 95 öre måtte efterskännas.

Enligt § 1 i det av Kungl. Maj:t den 29 maj 1925 fastställda reglementet för kommunala mellanskolan i Göteborg består skolan av två linjer, en för gossar och en för flickor. Genom Kungl. Maj:ts resolution den 3 juli 1930 erhöi § 1 följande tillägg: »När särskilda omständigheter det påkalla, kunna dock efter beslut av skolstyrelsen gossar och flickor sammanföras till en klassavdelning.» I dessa bestämmelser gjordes ingen ändring i det nya reglemente för skolan, som Kungl. Maj:t fastställde den 21 maj 1937.

Enligt den intill utgången av år 1938 gällande kungörelsen nr 927/1918 angående avlöning åt lärare vid kommunal mellanskola samt statsbidrag till sådan skola skulle skolområde, som underhöi kommunal mellanskola, för bestridande av kostnaderna härför erhålla bidrag av statsmedel bland annat till parallellavdelning av årsklass. Inom varje årsklass skulle dock statsbidrag utgå till högst så stort antal parallellavdelningar, som uppkom med iakttagande därav att minst 30 lärjungar kom på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättades inom densamma.

Vid granskning inom riksräkenskapsverket av Göteborgs och Bohus läns kassaredegörelser för första kvartalen av åren 1931, 1932 och 1933 anmärktes, att till styrelsen för kommunala mellanskolan i Göteborg från det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget till kommunala mellanskolor utanordnats statsbidrag — utöver vad rätteligen bort utbetalas — för år 1930 med 5,621 kronor 6 öre, för år 1931 med 5,600 kronor och för år 1932

med 4,357 kronor 89 öre, och anmärktes beloppen till ersättande, de två förstnämnda av landshövdingen O. von Sydow, tillförordnade landskamreraren B. Gillner och länsbokhållaren R. Sjögren samt det sistnämnda av tillförordnade landssekreteraren G. Hård af Segerstad, Gillner och Sjögren.

Genom särskilda utslag den 7 juni 1934 förpliktade riksräkenskapsverket, med gillande av anmärkningarna, von Sydow, Gillner och Sjögren att gemensamt eller vilken gälda gitte ersätta statsverket tillhopa 11,221 kronor 6 öre samt Hård af Segerstad, Gillner och Sjögren att gemensamt eller vilken gälda gitte ersätta statsverket 4,357 kronor 89 öre, envar av dem dock öppet lämnat att hos vederbörande söka sitt åter efter befogenhet. Efter besvär av skolstyrelsen fann kammarrätten enligt särskilda utslag den 27 november 1936 ej skäl att göra ändring i riksräkenskapsverkets utslag. Sedan styrelsen häröver anfört underdåniga besvär, fann Kungl. Maj:t enligt särskilda utslag den 22 mars 1938 ej skäl att göra ändring i kammarrättens utslag.

I målen har varit fråga om för hur många klassavdelningar vid skolan statsbidrag skolat utgå. Statsbidrag har av länsstyrelsen utanordnats för fler avdelningar än det antal avdelningar, till vilka skolan enligt nämnda utslag varit berättigad erhålla statsbidrag. Anledningen härtill synes hava varit, att skolans styrelse vid uppdelning av årsklass i mindre avdelningar ansett sig med hänsyn till förutnämnda bestämmelse i skolans reglemente först böra uppdelas årsklassen i en goss- och en flickavdelning, vilka sedan vardera uppdelats i klassavdelningar i enlighet med gällande bestämmelser. Överskjutande antal gossar har således ej räknats tillsammans med flickor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas i huvudsak följande:

Skolans styrelse har anhållit om befrielse från skyldigheten att återbetala ifrågavarande anmärkningsmedel, tillhopa 15,578 kronor 95 öre, vilka enligt uppgift ännu vid utgången av januari 1939 icke inbetalats till statsverket. Till skäl härför har styrelsen anfört bland annat:

De framförda anmärkningarna och myndigheternas bedömande av dessa grundade sig på den uppfattningen, att goss- och flicklinjerna vid skolan ur statsbidragskungörelsens synpunkt vore att anse såsom en enda skola. Förutnämnda bestämmelse i reglementet, att skolan skulle bestå av två linjer, en för gossar och en för flickor, kunde emellertid enligt styrelsens uppfattning icke få någon rimlig innebörd, därest den icke avsåge, att gossavdelningen räknades för sig och flickavdelningen för sig. I enlighet härmed hade goss- och flickavdelningarna varit skilda från varandra och till och med haft sin undervisning förlagd till långt från varandra belägna skolhus. Då för en del år sedan önskemål uppstått att vid upprättandet av nya avdelningar i första klassen kunna bilda en samklass av övertaliga godkända gossar och flickor, som icke kunnat beredas plats i rena goss-, respektive flickklasser, hade styrelsen på grund av den anförda bestämmelsen icke ansett sig kunna göra detta utan att anhålla om

Kungl. Maj:ts tillstånd därtill. Genom Kungl. Maj:ts ovan omförmälda resolution hade skolans reglemente fått följande tillägg: »När särskilda omständigheter det påkalla, kunna dock efter beslut av skolstyrelsen gossar och flickor sammanföras till en klassavdelning». Denna bestämmelse innebure således rättighet men icke skyldighet för styrelsen att sammanslå goss- och flickklasser. Att denna tilläggsbestämmelse godkänts, hade givit styrelsens uppfattning om linjeuppdelningens innebörd ytterligare stöd. Av vad sålunda anförts torde framgå, att styrelsen haft starka skäl att beträffande ifrågavarande statsbidragsrekvisitioner förfara så som styrelsen gjort.

Skolöverstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket och regeringsrätten hava samtliga i avgivna yttranden i ärendet tillstyrkt bifall till ansökningen under framhållande av de i ärendet förekomna särskilda omständigheterna. Statskontoret har därvid uttalat att befrielse icke syntes kunna medgivas på annat sätt, än att vederbörande — sedan det anmärkta beloppet inbetalts — förklarades berättigad att av åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter erhålla ersättning för det inbetalta beloppet. Riksräkenskapsverket åter har tillstyrkt direkt efterskänkande av inbetalningsskyldigheten, vilken fråga dock borde underställas riksdagen.

Departementschefen har erinrat om att *riksdagen* i skrivelse nr 156/1935, i anledning av proposition angående befrielse för en befattningshavare från viss betalningsskyldighet, uttalade sig för en viss varsamhet vid bedömandet av frågor om befrielse från ådömd ersättningsskyldighet.

Det hade väckt riksdagens uppmärksamhet, att framställningar om efterskänkande av kronans fordringsanspråk under senare år i allt större utsträckning dragits inför riksdagen, medan tidigare sådant skett huvudsakligast i undantagsfall, då särskilt vägande skäl varit för handen, och att då ej sällan ställts såsom villkor för efterskänkandet, att vederbörande skulle till statsverket inleverera viss del av det till betalning fastställda beloppet. Numera syntes emellertid en tendens förefinnas att icke tillämpa denna princip lika rigoröst som tidigare syntes hava varit fallet. Följden härav hade blivit, att befrielse från ersättningsskyldighet kommit att medgivas i allt större omfattning. För att emellertid vederbörande icke skulle bibringas den uppfattningen, att staten vid fel och försummelse från deras sida eftergäve uppkomna ersättningsanspråk, ville riksdagen fästa uppmärksamheten på nödvändigheten av att från statens sida efterskänkande av ådömd betalningsskyldighet endast skedde i undantagsfall och när särskilda förhållanden betingade ett dylikt medgivande samt att befrielse icke lämnades i större utsträckning än som kunde vara av omständigheterna verkliga påkallat.

För egen del har *departementschefen* yttrat följande.

I det föreliggande fallet syntes sådana särskilda förhållanden vara för handen, som enligt riksdagens nyssberörda uttalande borde utgöra förutsättning för efterskänkande av ådömd betalningsskyldighet. Möjligen kunde ifrågasättas, om icke, på grund av vad riksdagen i nämnda skrivelse yttrat, en del av berörda belopp å 15,578 kronor 95 öre borde återbetalas till statsverket. Med hänsyn till vad i ärendet förekommit

ville departementschefen emellertid icke ifrågasätta en sådan partiell återbetalningsskyldighet utan förordade, att den betalningsskyldighet beträffande ifrågavarande oriktigt utbetalta statsbidrag, som fastställts genom de av Kungl. Maj:t den 22 mars 1938 meddelade utslagen, helt efterskänktes, varigenom såväl skolstyrelsen som de för medlens utanordning ansvariga tjänstemännen komme att fritagas från ekonomiskt ansvar. I likhet med riksräkenskapsverket ansåge departementschefen, att denna fråga borde underställas riksdagens prövning.

Anmärkas kunde, att från och med den 1 januari 1939 nya grunder gällde för statsbidrag till avlöning av lärare vid kommunala mellanskolor (kungörelsen nr 754/1938), enligt vilka sådant bidrag utginge med en viss kvotdel av avlöningskostnaderna vid kommunal mellanskola. Statsbidraget vore sålunda icke längre satt i relation till antalet parallellavdelningar.

Utskottet. Utskottet har icke kunnat undgå att finna det tveksamt, huruvida i det föreliggande fallet sådana särskilda omständigheter kunna anses vara för handen, som riksdagen i det av departementschefen omförmälda uttalandet åsyftat. De åberopade statsbidragsbestämmelserna hava nämligen enligt utskottets förmenande icke i och för sig bort lämna rum för tvekan angående tolkningen av desamma. En viss motsägelse mellan nämnda bestämmelser å ena sidan och i skolans reglemente intagna föreskrifter å den andra har dock varit rådande. Vid sådant förhållande och ehuru det bort stå klart för vederbörande, att statsbidragsbestämmelserna bort äga vitsord framför reglementariska föreskrifter, har utskottet likväl ansett sig kunna i detta fall i likhet med departementschefen och de i ärendet hörda ämbetsverken och regeringsrätten ifrågasätta ett efterskänkande av återbetalningsskyldigheten i dess helhet. Utskottet har därvid även beaktat, att statsbidrag till kommunal mellanskola från och med den 1 januari 1939 utgår med viss kvotdel av avlöningskostnaderna och statsbidraget sålunda icke längre är satt i relation till antalet parallellavdelningar.

Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen må medgiva, att återbetalningsskyldigheten beträffande de i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 10 februari 1939 omförmälda, till styrelsen för kommunala mellanskolan i Göteborg oriktigt utbetalta statsbidrag å tillhopa 15,578 kronor 95 öre må efterskännas.

Stockholm den 14 april 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Närvarande: se under uttalandet nr 109.